

Handläggare
Linnéa Lundbäck
Telefon: 08-50810063

Till
Norra innerstadens stadsdelsnämnd
2024-09-26

Remiss av Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna

Yttrande till kommunstyrelsen angående remiss KS
2023/1159

Förvaltningens förslag till beslut

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har fått Stockholms stads program för mänskliga rättigheter på remiss för yttrande till kommunstyrelsen.

Det föreslagna programmet för mänskliga rättigheter är ett styrdokument som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser i Stockholms stad. Målet för programmet är att Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism. Till programmet kommer ett antal handlingsplaner att tas fram, samtidigt som flera program som tidigare har gällt ersätts.

Förvaltningen välkomnar ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Det ger förutsättningar för förvaltningen och staden att finna ett mer samordnat arbetssätt. Förvaltningen lämnar ett antal synpunkter på det föreslagna programmet, bland annat vad gäller arbetsgivarperspektivet, användningen av begreppet ”stockholmare” samt den modell som presenteras för arbetet med mänskliga rättigheter.

Bakgrund

Stockholms stad har haft flera olika program för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. I samband med framtagande av ett nytt program samlas arbetet, i det nya programmet för mänskliga rättigheter (MR-programmet).

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har fått förslaget till Stockholms stads program för mänskliga rättigheter på remiss för yttrande till kommunstyrelsen senast den 3 oktober 2024.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, stadens samtliga stadsdelsnämnder och facknämnder, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, kommunstyrelsens pensionärsråd, kommunstyrelsens råd för nationella minoriteter samt ett flertal organisationer, föreningar och riksförbund som arbetar för mänskliga rättigheter.

Ärendet

Det föreslagna programmet för mänskliga rättigheter är ett styrdokument som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser i Stockholms stad. Målet för programmet är att Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism.

Staden har tidigare haft flera olika program för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. I samband med framtagandet av det nya programmet samlas arbetet i ett och samma program, vilket görs mot bakgrund av att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt samverkande och odelbara. Till programmet kommer ett antal handlingsplaner att tas fram.

I samband med att programmet för mänskliga rättigheter (MR-programmet) antas kommer följande program att ersättas:

- Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck 2018-2022 (Dnr 171 116/2017)
- Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 (Dnr 171-1526/2016)
- Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022 (Dnr 434-21/2017)
- Strategi för romsk inkludering 2018-2022 (Dnr KS 2018/000070)

Programmet för mänskliga rättigheter omfattar även arbetet med nationella minoriteters rättigheter. Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter (KS 2018/000069) är lagstadgade och kommer att gälla till dess att handlingsplanen för nationella minoriteters rättigheter antagits.

Ett flertal program tangerar MR-programmet, exempelvis nämns program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt handlingsplan för en äldrevänlig stad.

Fokusområden för stadens arbete med mänskliga rättigheter MR-programmet har tre fokusområden som har valts ut eftersom de tillsammans utgör grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter.

De tre fokusområdena är:

- **Kunskap och information**

Med kunskap avses att medarbetare har kunskap om mänskliga rättigheter och att verksamheterna använder relevant statistik och forskning som bidrar till kunskap om skillnader i levnadsvillkor för olika grupper. Information avser att staden behöver informera om de rättigheter som enskilda är berättigade till och hur staden arbetar för att säkerställa dessa.

- **Välfärd och service**

Stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare. Stadens verksamheter ska skapa lösningar med universell utformning vilket innebär att produkter, miljöer och tjänster ska utformas för att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning.

- **Delaktighet och inflytande**

Stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjligheter till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Det civila samhället spelar en viktig roll för lokal demokrati och delaktighet. Funktionshinderråden, pensionärsråden, råd för nationella minoriteter och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 är viktiga sammanhang för att inhämta civilsamhällets synpunkter på stadens arbete med de mänskliga rättigheterna.

För att stödja verksamheternas arbete och för att synliggöra olika grupper och individers levnadsvillkor ska handlingsplaner tas fram för olika områden:

- Att motverka rasism
- Barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad
- De nationella minoriteternas rättigheter
- Ett jämställt Stockholm
- Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck (hbtqi)
- Romsk inkludering

Arbetet med att uppnå målet med programmet och

handlingsplanerna är nära kopplat till stadens demokratiarbete och arbetet med att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 med fokus på principen *Lämna ingen utanför*.

Rättighetsbaserat arbetssätt

En metod för att genomföra arbetet med mänskliga rättigheter är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt. Arbetssättet handlar om att skapa förändring genom att stärka människors egenmakt, och när det tillämpas systematiskt i verksamheten förebyggs ojämlikhet och diskriminering. I programmet tas följande steg upp som centrala för ett rättighetsbaserat arbetssätt:

1. Identifiera de mänskliga rättigheter som det aktuella verksamhetsområdet ska tillgodose.
2. Identifiera villkor och förutsättningar för individer och grupper som berörs av verksamheten.
3. Vad kan verksamheten göra för att se till att rättigheterna respekteras? Hur kan verksamheten utvecklas och anpassas för att passa alla stockholmare? Hur kan diskriminering förebyggas och motverkas?

Modell för arbetet med mänskliga rättigheter

Stadsledningskontoret har tagit fram en modell i form av en trappa som beskriver olika steg i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Modellen beskrivs också kunna vara till hjälp för att bedöma och följa upp en verksamhets arbete och för att förstå vad som är nästa steg i utvecklingsarbetet. Följande steg beskrivs i modellen:

1. Kompetenshöjande insatser sker regelbundet och till nyanställda.
2. Styrdokument och rutiner inkluderar de mänskliga rättigheterna och identifierar grupper som har svårare att få sina rättigheter tillgodosedda.
3. Metoder och arbetssätt för kartläggningar och analyser är anpassade för och används i verksamheten, exempelvis rättighetsbaserat arbetssätt, barnkonsekvensanalys, jämställdhetsanalys och universell utformning (funktionshinderperspektivet).
4. Delaktighet och inflytande tillgodoses i frågor som berör verksamhetens målgrupper direkt och indirekt.
5. Systematiskt arbete/insatser tas fram utifrån mål, identifierade utmaningar och analyser.
6. Sammanhållen uppföljning av arbetet genomförs utifrån mål, prioriteringar och utvecklingsområden.

Genomförande och uppföljning av programmet

Stadens arbete med de mänskliga rättigheterna ska vara systematiskt och sammanhållet. Det ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de

mänskliga rättigheterna. Vartannat år ska stadsledningskontoret genomföra en bedömning av stadens arbete som helhet med utgångspunkt i nämndernas rapportering i verksamhetsberättelsen, övrig relevant statistik och modell för arbetet med mänskliga rättigheter. Bedömningen sammanställs i en rapport som lämnas till kommunfullmäktige.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av utvecklingsenheten inom kvalitetsavdelningen i samråd med förvaltningens övriga avdelningar. Synpunkter har även inhämtats från förvaltningens barnrättsamordnare tillika samordnare mot våld i nära relation.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Det ger förutsättningar för förvaltningen och staden att finna ett mer samordnat arbetssätt. Att arbetet ska vara en del i ordinarie planerings- och uppföljningsprocesser ser förvaltningen underlättat genomförandet.

I det föreslagna programmet används begreppet ”stockholmare” återkommande för att beskriva de som omfattas av stadens arbete. Även om staden till största del arbetar för stockholmarnas intressen och fokus anser förvaltningen att det även är viktigt att belysa att stadens verksamheter också möter och arbetar för personer som inte ingår i begreppet ”stockholmare”. Till exempel möter socialtjänstens och äldreomsorgens verksamheter anhöriga som bor i andra kommuner och som är viktiga för enskilda individer, men även personer som av olika anledningar är tillfälligt bosatta i Stockholm. Även stadens trygghetsarbete är inriktat på att också arbeta med besökare och näringslivet. Förvaltningen anser därför att begreppet ”stockholmare” tenderar att bli uteslutande mot viktiga målgrupper som staden möter dagligen och arbetar för.

Förvaltningen anser även att programmet saknar ett arbetsgivarperspektiv. Som arbetsgivare har staden en viktig roll i arbetet med mänskliga rättigheter. Det kan bland annat handla om icke-diskriminering på arbetsplatser, kompensatoriska åtgärder för medarbetare med funktionsnedsättning, analys av eventuella löneskillnader mellan kvinnor och män eller yngre och äldre samt värdegrundsarbete i stadens verksamheter, för att nämna några exempel. När arbetsgivarperspektivet saknas finns en risk att staden tappar ett helhetsgrepp vad gäller det strukturella arbetet med mänskliga rättigheter.

I det föreslagna programmet nämns andra program och handlingsplaner som också är delar i arbetet med mänskliga

rättigheter. Förvaltningen anser att stadens program för stöd till anhöriga också bör rymmas bland de nämnda programmen eftersom anhörigperspektivet är en viktig del som behöver ingå i arbetet med mänskliga rättigheter.

Vidare beskrivs i programmet tre steg för stadens rättighetsbaserade arbetssätt. Förvaltningen anser att dessa utgör bra utgångspunkter för arbetet. Förvaltningen anser dock att det tydligare hade kunnat beskrivas att en utgångspunkt också är att uppmärksamma och identifiera hur olika grupper påverkas negativt i jämförelse med andra, samt på vilket sätt olika grupper kan påverkas av exempelvis ojämlik resursfördelning. Problematisering och analys av olika målgruppers livsvillkor är en grundförutsättning i stadens arbete med mänskliga rättigheter. Det beskrivs i programmet att identifiering av villkor och förutsättningar för individer och grupper som berörs av verksamheten ska genomföras, men förvaltningen anser att en större tonvikt hade kunnat läggas på analysen av omotiverade skillnader mellan olika individer och grupper.

Vad gäller den modell som tagits fram för arbetet med mänskliga rättigheter anser förvaltningen att det skulle vara hjälpsamt om ett stödmaterial kopplat till modellen togs fram för att konkretisera vad respektive verksamhet kan behöva göra för att uppnå de olika stegen. Det beskrivs också, angående modellen som är utformad som en trappa, att utvecklingsarbetet inte alltid är linjärt. Förvaltningen anser därför att modellen hade kunnat presenteras i en annan form än som en trappa eftersom det indikerar att ett steg behöver vara uppnått innan nästa kan tas.

Avseende fokusområde Välfärd och service anser förvaltningen att det hade kunnat betonas ytterligare att arbetet med att uppnå jämlika livsvillkor till stor del också handlar om att olika grupper och individer kan behöva kompensatoriska åtgärder.

Avseende fokusområde Delaktighet och inflytande anser förvaltningen att det på ett tydligare sätt hade kunnat beskrivas hur nuvarande former för delaktighet och inflytande som finns i staden kan fortsätta att utvecklas så att dessa bidrar till reellt inflytande. En sådan beskrivning hade med fördel kunnat innehålla former för delaktighet och inflytande på flera nivåer; individ-, verksamhets- respektive systemnivå.

Vidare anser förvaltningen att det är positivt att programmet betonar att stadens verksamheter behöver analysera hur barn berörs även om det inte är deras huvudsakliga målgrupp. Förvaltningen välkomnar även att programmet har en koppling till klimatförändringar

eftersom konsekvenserna av klimatförändringarna drabbar olika målgrupper på olika sätt.

Därutöver ser förvaltningen positivt på de handlingsplaner som ska tas fram och förvaltningens förhoppning är att de kommer att konkretisera uppdraget för verksamheterna. Jämfört med de program som nu ersätts genom MR-programmet, är det föreslagna programmet av mer övergripande karaktär. Förvaltningen hoppas därför att handlingsplanerna kommer att innebära ett tydligare stöd i arbetet och i implementeringen av programmet.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Maria Härenstam
Avdelningschef
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna
2. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Stadsdelsdirektör	2024-09-06
Maria Härenstam, Avdelningschef	2024-09-06